Redactiunea, Administratiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare Nr 22.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ!
Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare Nr. 22.
Inserate mai primescŭ în Viena Rudolf Mosse, Haasenstein & Vogler (Oto Maas), Heinrich Schalek, Alois Herndl, M,Dukes, A.Oppelik,J. Danneberg; în Budapesta: A. V Goldberger, AutonMezei, EcksteinBernat; în Frankfurt: G. L, Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţul inserţiunilorŭ: o seriă garmondŭ pe o colónă 6 cr. în 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LII.

„Gazeta“ iese în fiecare ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
Pentru România şi străinătate
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 francĭ, pe trei lunĭ 10 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele postale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
la administraţiune, piaţa mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şese lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl. pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 155. | Braşovŭ, Mercurĭ 12 (24) Iulie | 1889.

Braşovŭ, 11 Iulie.

Trebue sĕ revenimŭ aḑĭ asupra ciudatului comunicatŭ alŭ oficiósei „Corespondenţe de Pesta“ privitorŭ la atitudinea unorŭ preoţĭ românĭ în procesulŭ din Sătmarŭ.

Precum amŭ arătatŭ în numĕrulŭ de Dumineca, organulŭ oficiosŭ unguerescŭ susţine, că „celŭ mai însemnatŭ momentŭ, ce l'a scosŭ la ivélă procesulŭ din Sătmarŭ au fostŭ mărturisirile unorŭ preoţĭ de confesiune greco-catolică şi greco-orientală“ Etă ce scrie „Corespondenţa de Pesta“ despre ei:

„Unŭ şovinismŭ óre-care de colóre română-naţională se manifestă la aceştĭ bravĭ omuţĭ, carĭ însĕ în adevĕrŭ nu suntŭ destoinicĭ de a esercita înşişĭ asupra credincioşilorŭ de sub păstorirea lorŭ o influinţă atâtŭ de perniciósă, cum li-s'a fostŭ atribuitŭ lorŭ şi modelului lorŭ Lucaciu. Cu tóte aceste purtarea preoţimei române de dincóce şi de dincolo de muntele Craiului reclamă deplina atenţiune a cercurilorŭ nóstre competente. Nu ne îndoimŭ că guvernulŭ nostru va veghia cu băgare de sémă; elŭ se va îngriji de sigurŭ, ca organele de statŭ şi comunale sĕ-şĭ eserciteze în modŭ conscienţiosŭ controlulŭ lorŭ şi se scie fi nu numai „svaviter in modo“, ci şi „fortiter in re“. Asemenea clerulŭ înaltŭ, care conduce preoţimea română inferióră, în frunte cu episcopii, va fi consciu de datoria sa şi va îngriji, ca domnii preoţĭ se-şĭ vadă de treburile lorŭ preoţescĭ şi sĕ satisfacă înaltei lorŭ chiămărĭ.“

Cetitorii noştri cunoscŭ aḑĭ în detailŭ mărturisirile ce le-au făcutŭ preoţii românĭ din vorbă înaintea tribunalului din Sătmarŭ. Ei vorŭ sci prin urmare destulŭ de bine ce va sĕ ḑică, când oficioşii guvernului le impută acestorŭ preoţĭ „unŭ órecare şovinismŭ naţionalŭ românŭ“ şi când pretindŭ, că de-oparte guvernulŭ cu organele de statŭ şi comunale, ér de altă parte clerulŭ înaltŭ românŭ, în frunte cu episcopii, sĕ veghieze asupra purtării preoţimei române.

Nu e lucru ciudatŭ şi de rîsŭ décă cei mai încarnaţĭ şoviniştĭ ungurĭ, vinŭ şi acusă acum pe preoţii românĭ, carĭ au figuratŭ în procesulŭ din Sătmarŭ, că facŭ şovinismŭ naţionalŭ românŭ?

Şi prin ce şi-au manifestatŭ preoţii sătmărenĭ şi sĕlăgenĭ acest şovinismŭ, asupra căruia se cere ca sĕ veghieze guvernulŭ cu organele lui? Infiinţat'au vr'o societate pentru românisarea Ungurilorŭ din acele ţinuturĭ, orĭ celŭ puţinŭ unŭ asilŭ de copii cu acestŭ scopŭ?

N'au făcutŭ preoţii din cestiune nimicŭ mai multŭ, decâtŭ s'au datŭ înaintea tribunalului ca ceea ce suntŭ, ca Românĭ, şi au cerutŭ sĕ li se respecteze dreptulŭ de limbă în puterea legilorŭ.

Impregiurarea însĕ, că au făcutŭ acésta, cu tóte că arŭ fi pututŭ sĕ rĕspundă şi unguresce la întrebările judecătorilorŭ ungurĭ, li se ia în nume de rĕu. Etă de ce li se impută, că au făcutŭ şovinismŭ naţionalŭ-românŭ.

Departe a mai ajunsŭ şovinismulŭ celorŭ dela putere décă nu mai potŭ suferi nicĭ esercitarea drepturilorŭ celorŭ mai elementare cetăţenescĭ şi décă şi în acésta vĕdŭ unŭ pericolŭ!

Până acuma aveamŭ altă ideă despre ceea ce va sĕ ḑică şovinimŭ, aḑĭ ne spunŭ oficioşii ungurĭ, că şi esercitarea unui dreptŭ este unŭ „órecare“ şovinismŭ. Ce sĕ mai ḑicemŭ atuncĭ noi despre aceia, carĭ nu'şĭ vĕdŭ bêrna în ochiulŭ lorŭ?

Dér fiindcă e vorba aicĭ de controlulŭ statului, de aceea ca guvernulŭ cu organele lui sĕ fiă „fortiter in re“, şi fiindcă se apeléză indirectŭ şi la clerulŭ înaltŭ românŭ ca sĕ le vină în ajutorŭ la esercitarea acestui controlŭ asupra purtării preoţimei române, avemŭ cause a bănui, că aḑĭ mâne se vorŭ face din nou presiunĭ asupra căpeteniilorŭ nóstre bisericescĭ, cu scopŭ de a combate în germene „şovinismulŭ naţionalŭ românŭ“, care pretinde respectarea dreptului limbei române.

Prevenimŭ dér din parte-ne pe clerulŭ nostru înaltŭ şi în specialŭ pe Archierii noştri ca, ivindu-se acestŭ casŭ, sĕ fiă pregătiţĭ a da celorŭ, carĭ în îngâmfarea şi cutezarea lorŭ voescŭ sĕ se facă tutorĭ şi peste drepturile cetăţenescĭ ale preoţimei române, a le da, ḑicemŭ, rĕspunsulŭ ce li-se cuvine.

DIN AFARĂ.

Ocuparea Serbiei. Alianţa triplă.

„Temps“ din Parisŭ publică o telegramă, ce a primit'o din Viena şi în care se ḑice, că aci s'a ţinutŭ unŭ consiliu alŭ corónei, în care s'a discutatŭ cestiunea ocupării Serbiei de către Austria. Ministrulŭ de rĕsboiu ar fi declaratŭ, că pentru acestŭ scopŭ arŭ sta gata două corpurĭ de armată. Dér cei din Viena voescŭ sĕ aştepte, până ce regele Milanŭ va adresa guvernului austriacŭ invitarea d'a interveni în Serbia.

„N. fr. Presse“ ḑice, că nicĭ împĕratulŭ, nicĭ archiducele Albrechtŭ, nicĭ ministrulŭ de rĕsboiu nu suntŭ în Viena, ca sĕ fi pututŭ ţiné unŭ consiliu; se miră decĭ de scirea fóiei franceze. Nu mai puţinŭ se miră de scirea fóiei germane „Kreuzzeitung“, care susţine, că pressa liberală vieneză subminéză alianţa triplă şi lucréză cu irredentiştii Italiei în favórea Franciei.

Plecarea Papei din Roma.

Foile franceze au publicatŭ o telegramă din Sevilla, ce se ḑice că a trimis'o primăria de acolo Papei, spre a-i arĕta, că municipalitatea şĭ-a esprimatŭ unanimŭ dorinţa, d'a-şĭ muta Papa reşedinţa în acelŭ oraşŭ. Papa a fostŭ mişcatŭ de acéstă iubire fiéscă şi prin cardinalulŭ Rampollo i-a trimisŭ municipalităţii binecuvântarea sa.

„Riforma“ din Roma ḑice, că plecarea Papei din Roma n'arŭ avé nicĭ unŭ temeiu. Ameninţarea cu plecarea e unŭ *mijlocŭ de a speria*, dér Italia nu'şĭ va perde liniştea, căcĭ ea nu i-a datŭ Papei prilegiu de a pleca şi nicĭ urmările n'arŭ fi pentru Italia atâtŭ de funeste, precum se speră. Negreşitŭ — ḑice fóia italiană, — nu va lipsi vre-o putere, d'a împinge, precum se şi vorbesce, pe cei din Vaticanŭ pe acéstă cale, pentru a pregăti Italiei perplexităţĭ. Nefolosinţa astorfelŭ de silinţe însĕ e dovedită prin istoriă. Fóia amintesce fuga lui Piu IX şi întórcerea lui sprijinită de patru armate, amintesce mai departe rĕsbóiele din 1859 şi 1860 şi pe cele dela 1866 şi 1870, prin care Italia s'a reconstituitŭ, şi întrébă, cum s'ar puté reînoi o astfelŭ de încercare? „*Italia*, ḑice „Riforma“ *ar ţiné singură pieptŭ* în contra orĭ-cărei încercărĭ de acestŭ felŭ, dér o astfelŭ de încercare arŭ fi semnalulŭ unui *rĕsboiu generalŭ*. Décă aşadéră Italia n'a datŭ nicĭ unŭ prilegiu de a pleca Papa, atuncĭ ideea, de a readuce pe Papa cu armele, spre a reînfiinţa dominaţiunea luméscă şi a distruge unitatea Italiei, ar întêmpina greutăţĭ neînvincibile, ca nicĭodată până acum.“

Mĕsurĭ militare în Olanda.

Statirile generale olandeze au primit cu mare maioritate de voturĭ o propunere a guvernului, *d'a se ţiné sub stégŭ contingentulŭ anului 1884*, pentru ca în casŭ de nevoiă sĕ dispună de şése contingente de câte 11,000 ómenĭ (66,001). In motivarea acestei mĕsurĭ se dice că hotărîrea din vorbă s'a luatŭ din causa *impregiurărilorŭ estra-ordinare, în care se află în continuu Europa*, permiţêndŭ constituţiunea a se ţiné sub stégurĭ unulŭ orĭ mai multe contingente peste numĕrulŭ normalŭ de cincĭ, décă e nevoiă.

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

(2)

CONSCIINŢA LATINITĂŢII INTRE ROMÂNII DIN SECOLII TRECUŢĬ.

Conferinţă rostită la Ateneu de d-nul **V. A. Urechiă.**

(Urmare.)

Suntŭ câţĭ-va anĭ, la Iaşĭ se manifestă doctrina *umanitarismului*, deghizată sub altŭ nume, acelŭ de: „*Cosmopolitismŭ*“, ca opusŭ *patriotismului*.

Contra acestui cosmopolitismŭ, care nu servesce decâtŭ totŭ interesele popórelorŭ, a *raselorŭ* marĭ, s'au ridicatŭ în Ateneu vocĭ cu dragŭ ascultate. Amiculŭ meu, d-lŭ Palade, v'a spusŭ altădată, ce este *cosmopolitismulŭ* şi v'a făcutŭ a înţelege adevĕratulŭ *patriotismŭ*.

Despre cosmopolitismŭ eu voiu ḑice, numai în trécĕtŭ, cu J. J. Rousseau: „*Défiez-vous de ces cosmopolites qui vont chercher au loin dans leurs livres des devoirs qu'ils dedaignent de remplir chez eux!*“ (Aplause.)

*

Inţeles'amŭ cu toţii, guvernaţĭ şi guvernanţĭ, acéstă mare idee directivă a fiinţeĭ némului nostru?

Eu nu mĕ încumetŭ a rĕspunde. Ceea-ce sciu şi potŭ spune este, că e timpulŭ sĕ ne dămŭ sémă de pericolŭ!

Când lumea imensă slavă ne atrage prin sute de modurĭ şi mai alesŭ prin laturea comună, *Religiunea*; când lumea germană este, prin împregiurările nóstre interne, *ca şi prin cultura ei*, facla, în care se ardŭ musculiţele imprudente, aşa cred eu, că nu e vorbă de clacă aceea, care ne va spune în tóte ḑilele, *sĕ ne menţinemŭ osebiţĭ de némurile vecine şi marĭ, prin deşteptata consciinţă a originilorŭ nóstre*. (Slave de aplause.)

O! Voi murĭ mĕreţĭ ai acestei sălĭ, repercutaţĭ din generaţiune în generaţiune acéstă mântuitóre idee directivă: „*Sĕ rĕmânemŭ Românĭ!*“ (Lungĭ şi repeţite aplause.)

*

Acéstă idee directivă nu este născută de erĭ şi de astăḑĭ. Nu este ea o armă de luptă între partide; nu este ea o baterià, cu care vizămŭ în cutare influenţă esternă, ca sĕ favorisămŭ pe cealaltă. *Ideile nóstre directive* nu suntŭ, v'o spunŭ dinainte, scara de ajunsŭ la putere, nicĭ chiar o reclamă electorală pentru unŭ scaunŭ de senatorŭ orĭ de deputatŭ. (Ilaritate.)

Vai de poporulŭ, în fruntea căruia se succedŭ ómenĭ, fără o statornică şi, obştesce admisŭ, idee directivă! (Aplause.)

Istoria unorŭ asemenea popóre nu va întra, în totŭ casulŭ, în cadrulŭ studielorŭ *Ateneului*.

Ideea nóstră directivă nu este o născocire nouă, repetŭ, ci o *luminată şi conscientă învĕţătură dela moşĭ şi strămoşĭ*.

Era nouă póte sĕ ne dea, orĭ sĕ ne promită orĭ şi ce bunurĭ... Dela *era vechiă* putemŭ însĕ învĕţa a spune marelorŭ rase europene că:

„Suntemŭ Românĭ!
„Suntemŭ Latinĭ“.

Acesta este strigătulŭ de recunóscere alŭ heraldilorŭ némului nostru din secolŭ în secolŭ. (Repeţite Aplause.)

*

Puneţĭ urechea la glasurile confuse, abia înţelese încă ale celui mai depărtatŭ trecutŭ alŭ némului nostru; ce audiţĭ?

Audiţĭ pe porcarulŭ *Curcubeta* proclamându-se de împĕratŭ alŭ Romanilorŭ în luptă cu celelalte némurĭ eteroetnice.

Décă d-nulŭ N. Ionescu nu se îmbolnăvia, Dumineca trecută, cu talentulŭ sĕu mare avea sĕ vĕ spună ce deşteptată consciinţă a némului latinŭ era în Asaniḑĭ. Chiar atuncĭ, când înţelépta prevedere politică,—ce pĕcatŭ că nu o avemŭ şi aḑĭ! — apropia pe Românĭ de Bulgarĭ şi din acéstă apropiere resultă în două rêndurĭ, regate marĭ, Românulŭ nu înceta d'a *înţelege* şi d'a afirma *eteroenia* lui faţă cu aliaţii lui politicĭ.

Ioaniţiu, imperatorulŭ Româno-Bulgarilorŭ, proclama în scrisorile luĭ cătră Papa nealteratulŭ sânge latinŭ, ce curge în vinele române. Elŭ se proclamă adevĕratulŭ urmaşŭ alŭ imperatorilorŭ de Rĕsăritŭ... Deşi de aceeaşĭ religiune cu Greciĭ, Asanii ne arată, că *ideea naţională era la ei mai puternică decâtŭ chiar religiunea*. (Aplause.)

Sĕ învĕţămŭ dela ei acestŭ lucru mântuitorŭ.

Suntŭ nouĕ afirmaţiunĭ ale *latinităţei* nóstre, aşa ḑisele *descălecărĭ* de mai apoi, din Ţéra-Muntenéscă şi din Moldova.

Au Bogdanŭ Dragoşŭ, au Radu-Negru séu cine va fi fostŭ, nu au destulŭ pămêntŭ în Ardélŭ, în Ungaria? De ce vinŭ dincóce de munţĭ? Dorinţa de o complectă osebire de alte némurĭ străine, de o desvoltare purŭ latină, *românéscă*, a ocasionatŭ aceste descălecărĭ séu *No-*

Inainte de a se vota propunerea acésta, ministrulŭ de rĕsboiu a datŭ deputaţilorŭ în şedinţă secretă lămurirĭ, din care staturile generale sĕ se convingă, ca s'au luatŭ tóte mĕsurile d'a se puté apĕra la nevoiă neutralitatea.

Turcia şi alianţa triplă.

Diarele germane îşĭ dau tótă silinţa sĕ facă pe Turcia a se alătura la al.anţa triplă. Ele dicŭ, că în celŭ mai apropiat rĕsboiu Turcia trebue sĕ se decidă pentru o parte orĭ sĕ péră, şi fiindcă nisuinţa ei naturală este de a-şĭ repara dauna din 1878, e cu neputinţă sĕ se alăture la Rusia. „In casŭ de rĕsboiu, dice „Vossische Ztg" într'unŭ articulŭ, acéstă coaliţiune, alăturarea Turciei la alianţa triplă, va fi fără îndoiélă faptŭ. Dóră oficerĭ germanĭ au reorganisatŭ armata turcéscă şi fabricĭ germane de arme îi furniséză nouĕle puscĭ".

Fortificaţiile Belgiei.

Fóia comercială din Anvers spune, că generalulŭ a îmânatŭ ministrului belgianŭ de rĕsboiu planurĭ şi proiecte pentru *neamânata întregire a fortificaţiilorŭ Anversului.* Cheltuelile vorŭ fi de 30 milióne francĭ.

Continuarea raportului

în procesulŭ părintelui Lucaciu.

Sătmarŭ, 13 Iulie 1889.

(Urmare.)

Inainte de ce ar depune martorii jurămêntulŭ, se ridică procurorulŭ *Böszörmenyi* şi dice: Mĭ-am făcutŭ deja moţiunile faţă cu martorii, acuma voiescŭ sĕ reflectezŭ la martorii însinuaţĭ de d-lŭ acusatŭ, Dr. Vasiliu Lucaciu.

Inainte de tóte protestezŭ în contra prestării jurămêntului din partea lui Ión Costinŭ şi Gavrilŭ Barbulŭ, carĭ ambii suntŭ cumnaţii acusatului: contra lui Costinŭ Ioanŭ încă şi din acelŭ motivŭ, că dênsulŭ este unulŭ dintre aceia, carĭ au compusŭ protocolulŭ.

Faţă cu Nicolau Lupanŭ şi în contra depunerei jurămêntului din parte-i am aceeaşĭ escepţiune, ca în contra d-lui Costinŭ, elŭ a fasionatŭ, că dênsulŭ a scrisŭ protocolul în tótă estensiunea sa, prin urmare nu se póte admite la jurămêntŭ; mai încolo a disŭ, mi-se pare, că numai icĭ şi colo l'a înţelesŭ pe oratorŭ.

Alexiu Popŭ a disŭ, că vorbirea lui Lucaciu a fostŭ „epocală", adecă atâtŭ de memorabilă, ca totdéuna sĕ-ţĭ aducĭ aminte de ea; martorulŭ însĕ nu scie reproduce nimicŭ din acea vorbire, prin urmare nu se póte admite la jurămêntŭ.

Vasiliu Babanŭ e sub imediata influinţă a acusatului, deórece e dascălŭ în Şişeştĭ şi aşa nicĭ că ar îndrăsni sĕ facă fasiunĭ agravatóre în contra preotului sĕu atotŭ-puternicŭ, prin urmare nu se póte admite la jurămêntŭ.

Berinde Alexie a disŭ, că dênsulŭ, deşi propune în tóte dilele din catechismŭ, totuşĭ nu e în stare sĕ citeze din elŭ, prin urmare nu'şĭ aduce aminte de vorbirea d-lui Lucaciu şi aşa nu se póte admite la jurămêntŭ.

Popŭ Ioanŭ numai la o parte a vorbirei lui Lucaciu a fostŭ de faţă, acusatulŭ însĕ a vorbitŭ mai bine de $1^1/_2$ óră, prin urmare cunoscinţa acestuia e puţină şi defectuósă, şi aşa nu'lŭ potŭ admite la jurămêntŭ.

Andreca Danilŭ a disŭ, că tótă vorbirea lui Lucaciu a fostŭ o sfântă dreptate, şi totuşĭ nu ne scie cita nimica; nu se póte prin urmare admite la jurămêntŭ; nu, mai alesŭ şi pentru aceea, că fasiunile făcute înaintea judelui investigatorŭ aicĭ le retrage.

George Farkas numai atâta a priceputŭ bine, câtŭ ni-a predatŭ aicĭ; acésta însĕ e prea puţinŭ, nu se póte prin urmare admite la jurămêntŭ, nu acum şi din acelŭ motivŭ, că partea aceea a fasiunei lui, unde dice, că Lipták nu a fost mereu de faţă şi nu a ascultatŭ vorbirea lui Lucaciu, şi aşa convine cu mărturisirea acestuia.

Ioanŭ Murgu şi Chirilă Brebanŭ încă au fasionatŭ puţinŭ, ergo nu se potŭ admite la jurămêntŭ.

Dobay János odată dice, că scie românesce, altă-dată că nu, (a disŭ, că nu scie limba cultă), prin urmare este dubiu ca sĕ fi priceputŭ vorbirea; orĭ cum ar jura, subverseză posibilitatea jurămêntului falsŭ.

Trifŭ Grigorie şi Budu Onuţŭ, a cărorŭ fasiune convine cu mărturisirea lui Lipták, încă nu se potŭ admite la jurămêntŭ.

Mai departe Avramŭ Brebanŭ, Nicolau Lupanŭ, Ioanŭ Costinŭ, Atanasiu Lupanŭ, Alexie Popŭ, Vasiliu Băbanŭ, Gavrilŭ Barbulŭ, Ioanŭ Popŭ, Alexiu Berinde au declaratŭ solemnŭ, că ei în tóte consêmţescŭ cu vorbirea lui Vasiliu Lucaciu, pe care o subscriu şi o primesc de a lorŭ, cu care consêmţescŭ totdéuna Prin acestea nu dicŭ, Onor. Tribunalŭ, că vorbirea încriminată a domnului Lucaciu sĕ fiă pĕcătósă, au recunoscutŭ însĕ dênşii, că suntŭ părtaşĭ urei şi sêmţĕmintelorŭ duşmănóse ale acusatului, ce le nutresce acesta faţă cu rassa maghiară. Mai departe totŭ aceştia s'au identificatŭ deplinŭ cu d. Lucaciu în acéstă cestiune politică prea delicată, e dér afară de tótă îndoiéla, că arŭ dori sĕ-lŭ scótă pe ortaculŭ lorŭ de sub mâna pedepsitóre a legei. Aceste consideranţe mi-se pare vorŭ fi de ajunsŭ, ca On. Tribunalŭ sĕ nu-i admită pe numiţii martorĭ la jurămêntŭ.

Din parte-mĭ declarŭ, că cu depunerea jurămêntului martorilorŭ neesceptionaţĭ de mine considerŭ ca finită procedura pentru constatarea faptelorŭ. Altcum numai cetirea în traducerea autentică a protocolului originalŭ alŭ conferinţei, sub-aşternutŭde d-lŭ protop. Bilţu, o mai cerŭ.

Preş.: D-lŭ procurorŭ încă erĭ a cerutŭ jurarea martorului Pap Zsiga şi a soţilorŭ sĕi, astădĭ a cerutŭ sĕ fiă juraţĭ ceilalţĭ, ér jurămêntulŭ martorilorŭ apĕrării sĕ fiă respinsŭ. Are d-lŭ advocatŭ a face vre-o observare la acestea?

Coroianu: Inainte de tóte reflectezŭ la propunerea de erĭ a d-lui procurorŭ, care stă din 2 părţĭ: una din sancţionarea fasiune unui martorŭ mortŭ, alta din jurarea martorilorŭ numiţĭ cu Pap Zsiga.

Cumcă sancţionarea mărturiei mórte nu póte sĕ obvină, nicĭ că mĕ îndoiescŭ; ér décă vomŭ considera puţinŭ numai pe aceştĭ patru din urmă şi basa, pe care s'a făcutŭ acusarea, va păré evidentŭ motivulŭ ce interdice acestŭ jurămêntŭ. Decĭ în contra jurămêntului lui Pap Zsiga, Lipták Jozsef, părintele şi Lipták Iozsef fiulŭ, Mostis Iozsef şi Róth Mátyás, sĕrbătoresce protestezŭ.

Motivele mĭ suntŭ următórele: S'a insinuatŭ Onoratului Tribunalŭ o acusare, pe care aceştĭ citaţĭ o au subscrisŭ. In decursulŭ acestei pertractărĭ prin fasiunile mai a tuturorŭ martorilorŭ s'au nimicitŭ şi distrusŭ tóte momentele şi părţile acelei acusărĭ, aş poté sĕ arĕtŭ acésta acum, dér îmĭ susţinŭ dreptulŭ pentru apĕrarea generală. Acum numai acele argumente şi observărĭ le-oiu espune, carĭ ne silescŭ sĕ-i reţinemŭ pe aceştia dela jurămêntŭ, din motivulŭ, ca sĕ nu-i lăsămŭ sĕ jure falsŭ.

Écă, on. tribunalŭ, fasiunile martorilorŭ, carĭ au subscrisŭ acea acusare, nu potŭ servì ca dovadă nicĭ măcarŭ într'o simplă împrejurare. Aceştĭ martorĭ, fără sĕ fi fostŭ încredinţaţi de cineva ca ei sĕ fiă apĕrătorii intereselorŭ statului, ce cade în sfera şi datorinţa poliţiei, care a şi participatŭ la acea conferinţă; aceştĭ martorĭ dicŭ, cu vătĕmarea sĕu mai puţinŭ ignorarea oficiului poliţienescŭ, subscriu şi presentă tribunalului o acusare, plină cu cele mai urîte şi nedrepte incriminaţiunĭ, carĭ însĕ în cursulŭ acestei pertractărĭ lungĭ tóte s'au dovedidŭ ca nedrepte în părţile lorŭ cele mai esenţiale. Onoratulŭ tribunalŭ, décă vré sĕ judece dreptŭ şi justŭ — de ceea-ce nicĭ unŭ momentŭ nu dubitezŭ — acusarea tótă se nimicesce şi acusatulŭ trebue se-şĭ capete satisfacţiunea sa. Ce e însĕ cu acusatorii? Acusarea lorŭ devine calumniă şi ei, cei mai pĕcătoşĭ călumniatorĭ, étă pentru ce se sforţéză, étă pentru ce se légă morţişŭ de acusările şi fasiunile lorŭ. Au frica pedepsei, ce cade asupra calumniatorilorŭ.

Potŭ sĕ arĕtŭ, că suntŭ şi interesaţĭ, dér altcum nicĭ nu-i ţinŭ atâtŭ de însemnaţĭ, ca sĕ li se pótă atribui vre-o greutate.

Eu' sĕ-i privimŭ însĕ din altŭ punctŭ de vedere; sĕ-i vedemŭ şi din altă lature, şi vomŭ vedé, de esemplu, pe Pap Zsiga în colórea cea mai respingĕtóre. Faţă cu acestŭ nefericitŭ cu documente se póte adeveri, că s'au fostŭ intentatŭ în contră-i cercetărĭ disciplinare, criminale şi altele, pentru abusŭ cu oficiu, dilapidare de banĭ publici, falsificare de cambii şi alte pĕcate comise în oficiu şi afară din oficiu. Este prin urmare unŭ omŭ de multŭ şi grozavŭ de pătatŭ. Şi pe acestŭ omŭ d-lŭ procurorŭ îlŭ recomandă pentru jurămêntŭ! Mi-e datorinţa sĕ-i ajutŭ onoratului tribunalŭ sĕ oprécă calea, ce ar duce pe unŭ nefericitŭ la pĕcatulŭ jurămêntului strêmbŭ. Mi-e datorinţa sĕ arĕtŭ, că Pap Zsiga din consideraţiunĭ sociale şi morale e ruşinea, pata societăţii, unŭ gunoiu aruncatŭ şi desconsideratŭ de multŭ de societăţĭ. (Era ceva nu numai în pronunţia, ci şi în gestulŭ, cu care îşĭ însoţia d. advocatŭ cuvintele acestea nimicitóre. Efectulŭ nu se póte descrie; publiculŭ fără voiă arunca privirile cele mai desconsiderătóre şi condamnătóre asupra acusatorului, asupra căruia arată advocatulŭ cu mâna dréptă cu dispreţulŭ celŭ mai jalnicŭ pe faţă. Iritaţiunea judecătorii nu şi-o mai puteau ascunde. Pe unŭ astfelŭ de individŭ tribunalulŭ nu'lŭ va lăsa la jurămêntŭ.)

Preş.: Acestea suntŭ cuvinte grele, d-le advocatŭ şi...

Coroianu: Mĕ rogŭ de on. tribunalŭ sĕ mĕ lase sĕ-mĭ terminŭ observările şi sĕ nu fiu întreruptŭ. E de mare însemnătate acestŭ lucru, căcĭ onórea, viitorulŭ şi libertatea unui cetăţénŭ, pe cât de consideratŭ prin posiţiune, pe atâtŭ de onoratŭ şi de omeniă, este pe tapetŭ, şi se aruncă în risiculŭ unui jocŭ atâtŭ de neprecugetatŭ. Aceste clenodii scumpe ale clientului meu nu se potŭ şi nu e iertatŭ sĕ se atace de atarĭ individĭ, carĭ de multŭ s'au desbrăcatŭ de ele, şi carĭ Dumnedeu scie din ce interese o facŭ. Am aicĭ trei documente, carĭ arată, că Pap Zsiga a umblatŭ după martorĭ şi şĭ-a căutatŭ ómenĭ, soţĭ lângă sine; alte două documente 'lŭ dau pe faţă, ca pe celŭ mai pĕcătosŭ şi condamnabilŭ în oficiulŭ sĕu, ér acésta îlŭ face de scârba societăţii. Acestŭ documentŭ în care societatea se provócă, ca sĕ se ferécă de acéstă cangrenă, e subscrisŭ de 29 cetăţenĭ de omeniă şi nu Românĭ, ci Ungurĭ cu subscrierea lorŭ propriă. Aceştĭ ómenĭ, aceştĭ cetăţenĭ, carĭ de sigur au avutŭ multe ocasiunĭ a-lŭ cunósce, îlŭ numescŭ lăpĕdătură, gozulŭ societăţii, individulŭ celŭ mai timbratŭ, de care sĕ se ferécă totŭ omulŭ de omeniă. Le presentezŭ onoratului tribunalŭ, şi mĕ rogŭ sĕ se cetécă.

Preş.: Aceste sentinţe numai atuncĭ ar avé valóre şi putere nimicitóre pentru martorŭ, décă ar fi sentinţe de judecătoriă. D-lŭ advocatŭ prea multe a disŭ şi multe şĭ-a permisŭ pe conta onórei martorului, şi nu şĭ-a adusŭ aminte, că décă nu se potŭ acelea documenta, cade în greşéla calumniării, şi că calumniatulŭ va puté sĕ'şĭ vindice apĕrarea legei pentru onórea sa vătĕmată. Documentele citate nu permitŭ sĕ se cetécă, nu le primescŭ şi le respingŭ.

Coroianu: Ferécă Dumnedeu, ca eu în acestŭ locŭ sĕ vatĕmŭ pe cineva séu sĕ-i detragŭ cuiva. Eu 'mĭ cunoscŭ prea bine posiţiunea şi şi drepturile sei cerculŭ ce mi-lŭ dă şi prescrie legea. I-a plăcutŭ a greşi d-lui preşedinte, şi a uitatŭ, că eu în acestŭ locŭ sfântŭ, ce-lŭ ocupŭ, ca apĕrătoriu, nu potŭ sĕ comitŭ calumniă. In acestŭ locŭ am dreptulŭ sĕ mĕ folosescŭ de tóte documentele, carĭ potŭ sĕ lumineze câtŭ de puţinŭ o lature séu alta a lucrului. Eu nu afirmŭ, că Pap Zsiga e unŭ omŭ de nimica, ci se afirmă într'unŭ documentŭ, într'unŭ atestatŭ, şi-mĭ pare rĕu, că d-lŭ preşedinte nu are voia sĕ permită cetirea lui. Sĕ se cetécă, mĕ rogŭ, cu acesta apoi şi celelalte documente, ca sĕ se scie cine e acestŭ domnŭ susţinutŭ în oficiu administrativŭ, cu care stămŭ faţă.

Judele Viski: Sĕ nu insiste d-lŭ apĕrătorŭ, ca sĕ se cetécă în publicŭ documentele amintite, şi din parte'mĭ propun, ca sĕ se ia numai între scrisorile şi actele procesului.

Tribunalulŭ primesce acésta şi d-lŭ advocatŭ predă trei documente, pe carĭ le şi cetescŭ tribunaliştii cu mare saţiu.

(Va urma.)

---

vae plantationes. Nu este adevĕratŭ, că persecuţiunile religiei ce suferiau Românii dela Ungurĭ au determinatŭ aceste *Novae plantationes.* Persecuţiune religiósă dela catolicĭ? Dér una din cele mai antice bisericĭ zidite de Radu Negru a fostŭ o biserică catolică. Şi domnii Moldovei, dela Lascu şi urmaşii lui, ţinŭ casă fórte bună cu Papa şi permitŭ înfiinţarea de bisericĭ şi episcopiă catolică în Moldova.... Nu de influenţele catolicismului se temeau domnii noştri vechĭ, ci de amesteculŭ numai în desvoltarea naţiunei lorŭ, a vecinilorŭ puternicĭ....

*

Turnat'aţĭ óre odată untŭ-de-lemnŭ cu încetulŭ în apa unei candele? La orĭ-ce distanţă cade picătura de uleiu, ea caută picătura anteriorŭ cădută... Aceste picăturĭ se atragŭ şi pare că cu unŭ adevĕratŭ entusiasmŭ se unescŭ tóte la unŭ locŭ...

Aşa fenomenŭ observă istoriculŭ în Candela nestinsă de viscole a Românilorŭ...

Românŭ atrage pe Românŭ şi se nascŭ Principatele. (Lungĭ aplause.)

Şi procesura va continua sub ochiulŭ şi mâna lui Dumnedeu!... (Re'noite aplause.)

Cui se datoresce acestŭ fenomenŭ? Deşteptatei consciinţe a naţionalităţei, a latinităţei nĕmului nostru.

*

Ba atâtŭ era de puternică legătura etnică din naţiunea română, în secolii trecuţĭ, că în sînulŭ ei se topescŭ, ca în alambiculŭ metalicŭ, celŭ mai resistentŭ la vĕltórea jarului, — orĭ-ce alte elemente eteroetnice se însinuă în cuprinsulŭ teritoriului statelorŭ libere române.

Documentat'am acésta cu lucrarea mea despre „*Slobodii*".

Unde suntŭ astădĭ acei ómenĭ de tóte nĕmurile, colonisaţĭ în ambele ţĕrĭ române? Aceste elemente eteroetnice la estremŭ s'au asimilatŭ, s'au contopitŭ în marele totŭ românescŭ, graţiă puternicei sale *agregărĭ naţionale* deplinŭ consciente.

*

In prima mea conferinţă, la vechiulŭ *Ateneu*, — vai! suntŭ acum 24 de anĭ (5 Februarie, 1865), am spusŭ eu secretulŭ acestui mare fenomenŭ.

Factorulŭ celŭ mai puternicŭ, celŭ mai vechiu alŭ naţionalităţei române a fostŭ *femeia română, mama română.* (Aplause.)

Da, meşterulŭ Manole nu a aflatŭ altŭ mijlocŭ de a întări zidurile Curţei de Argeşŭ, decâtŭ încastrândŭ în ele *o femeiă.*

Chiar *Ateneulŭ* nostru, acestŭ *palatŭ*, nu l'a pututŭ ridica, cu tótă stăruinţa ce a pusŭ d-lŭ Esarcu, decâtŭ în diua, când a ziditŭ murii acestui templu pe inimĭ de *femei*...

Ce? nu credeţĭ?... Intrebaţĭ pe d-lŭ Esarcu; d-lui vĕ va spune cum a furatŭ acele inimĭ pentru *Ateneu* şi cum din diua când avù asiguratŭ concursulŭ femeei române, din acea di d-lui avù banĭ, avù putere sĕ mérgă zidirea în sporŭ. (Aplause.)

*

După *femeia română*, cine contribuì mai multŭ la neîncetata desvoltare a consciinţei nóstre naţionale, fù *Biserica.*

Istoria nu este nicĭ deistă nicĭ atee. Istoria Românilorŭ nu póte nega, ce a câştigatŭ naţiunea dela *Biserică*, orĭ ce a pierdutŭ prin ea. Décă, pentru unŭ motivŭ orĭ altulŭ, biserica a întârdiatŭ desvoltarea limbei române scrise, în favórea Slavonei, pe atuncĭ nepericulósă Românismului, dér utilă în lupta contra vecinilorŭ marĭ catolicĭ, totŭ biserica a scrisŭ şi tipăritŭ în secolulă alŭ XV-lea, alŭ XVI-lea şi alŭ XVII-lea primele cărţĭ în limba românéscă. — Lupta bisericei de mai apoi contra Grecilorŭ, pregătì revoluţiunea, care salvà ţĕrile de Fanarioţĭ.

*

Negreşitŭ, alăturea cu biserica, şi sincronisticŭ cu acţiunea minunâtă a *mamei române*, a mai contribuitŭ şi altŭ puternicŭ factorŭ: *instrucţiunea.*

Mai înainte de tóte, împrejurarea, că la Ungurĭ şi la Polonĭ limba cea oficială era cea latină, scutesce pe Românĭ dela influenţe culturale de altă limbă. De aci vine, că prima scriere profană a Românilorŭ, este unŭ letopiseţŭ *latinescŭ.*

*

Şcolile polone însĕ, avură celŭ mai determinat rolŭ în evoluţiunea nóstră culturală şi în *direcţia nóstră etnică.*

Iagelonii, fondândŭ universitatea dela Cracovia, ea deveni unŭ focarŭ

SCIRILE ḌILEI.

Carmen Sylva. Povestea *Cântecului*, scrisă de cunoscuta autóre Carmen Sylva, după câtŭ se află, se traduce actualmente în 15 limbĭ, între carĭ şi Volapük.

***

Artista română Hartularŭ. Ḍiarulŭ „Le Matin“ aduce scirea, că d-na Darclée (Hartularŭ), care a cântatŭ rolulŭ Julietei la Operă, a părăsitŭ Parisulŭ, spre a merge la Petersburg, unde e angajată pentru o lună. Se va întórce apoi la Parisŭ şi va pleca din nou la Nizza, unde are unŭ angajamentŭ pentru mai multe lunĭ.

***

D-lŭ Zaharia Stoianof, preşedintele adunării deputaţilorŭ din Bulgaria, a trimisŭ d-lui Tache Ionescu o scrisóre, prin care îĭ mulţămesce pentru cuvintele frumóse, pe care d-sa le-a pronunţatŭ la banchetulŭ d-lui Assaki.

***

Soţiă credinciósă. O stranie petiţiă a primitŭ în ḍilele acestea curia din Pesta. Fostulŭ finanţŭ Alexiu „Henter, care a fostŭ condamnatŭ de tribunalulŭ din Sigetulŭ Marmaţiei la trei lunĭ temniţă, rógă curia ca, luândŭ în considerare starea lui bolnăviciósă, sĕ facă pedépsa în temniţă soţia sa, care se bucură de cea mai bună sănĕtate în lume! La petiţiă era alăturată şi o declaraţiă a soţiei lui Henter, că e gata a face ea pedépsa în loculŭ lui. Curia înse n'a putută admite, ca vrednica soţiă sĕ aducă acéstă jertfă.

***

Clarinetŭ viu. In Pesta se produce acum unŭ băétŭ de 12 anĭ din comitatulŭ Neogradŭ, anume Michailŭ Melo, care cântă fără instrumentŭ ca cu clarinetulŭ, nefiindŭ în stare sĕ cânte ca unŭ omŭ.

Corespondenţa „Gaz. Trans.“

Cluşiu, în 8 Iuliu 1889.

Tantum quod justum et aequum! Despre profesorulŭ Victorŭ Rusu de aicĭ,— pe care l'au atacatŭ pe furişŭ ḍiua mare elevii sĕĭ de mare speranţă: Iakabfy Mozes, Bessenvei Boldizsár, Inzofy Samu, Leowei Leo şi Molnár Károly fără nicĭ o causă, fiind-că éstŭ timpŭ pe nimenea n'a secundatŭ, ţinêndu-se numai strictŭ de instrucţiunile ministeriale prescrise, cugetândŭ că mai bine sĕ solicite şi sĕ constringă pe căile legale pe elevii sĕĭ negligenţĭ orĭ târḍiĭ, sĕ înveţe, decâtŭ ca la finea anului sĕ fiă necesitatŭ a'i secunda,— pressa unguréscă a uciuatŭ ḍilele trecute din pene rĕutăciόse o mulţime de neadevĕrurĭ.

Adevĕrulŭ, ca lumina sórelui, în tótă afacerea acésta e numai atâta, că respectivulŭ profesorŭ, fiindŭ unulŭ dintre cei mai conscienţioşĭ şi diligenţĭ, şi voindŭ sĕ vĕḍă şi sporiu după atâta labóre pusă în instruarea şi educarea elevilorŭ sĕĭ nemulţămitorĭ, a trebuitŭ sĕ procédă conformŭ instrucţiunilorŭ contra celorŭ ce nu voiau sĕ înveţe cu deosebire limba germană, mai vêrtosŭ dela demonstraţiunile absurde de „abzug német!“ ce au fostŭ şi pe aicĭ pe stradele capitalei „Kulturegylet“-ului transilvan, şi aşa pe lângă câteva agitărĭ şi conjurărĭ clandestine a ajunsŭ a fi împroşcatŭ cu petri etc., dreptŭ remuneraţiune şovinistică, pentru-că în decursŭ de 18 anĭ de oficiu solicitŭ a datŭ atâţia docenţĭ bunĭ patriei.

De altmintrelea pe aicĭ toţĭ suntŭ convinşĭ (primo loco înşuşĭ consiliulŭ directoriu şi profesorii acelui institutŭ), câţĭ îlŭ cunoscŭ mai deaprópe pe profesorulŭ Rusu, ca pe unŭ modelŭ de diliginţă şi punctualitate, că după unŭ oficiu conscienţiosŭ şi labóre de 18 anĭ pe terenulŭ instrucţiunei patriei, nu merită astfelŭ de tractare neumană, sĕ nu ḍicŭ barbară.... deşi e Românŭ, nicĭ transferare injustă, cum scrie o fóiă kossuthistă, ci promovare, de mai este dreptate şi pentru Românĭ în acéstă ţéră.

Vederemo.

Programa gimnasiului românŭ din Beiuşŭ.

In tipografia „Aurora“ din Gherla a eşitŭ de sub tiparŭ Programa gimnasiului sup. gr. cat. din Beiuşŭ pe anulŭ 1888-89, edată de *Petru Mihutŭ*, directorŭ. Estragemŭ din acéstă programă următórele date:

La gimnasiulŭ din Beiuşŭ au funcţionatŭ 12 profesorĭ, — dintre carĭ 11 facŭ parte din clerulŭ diecesanŭ gr. cat. de Oradea-mare, — şi 4 caticheţĭ, anume pentru tinerii de confesiunea gr.-orientală, romano-cat., elvetică şi mosaică.

In întregŭ gimnasiulŭ s'au propusŭ: din limba română şi germană câte 17 óre, din latină 42 şi din maghiară 28 óre pe sĕptĕmână!!!

La gimnasiu au fostŭ înscrişĭ: 252 scolarĭ, mai mulţĭ cu 3 ca în anulŭ precedentŭ. Dintre aceştia: 81 gr. cat.. 127 gr. or., 19 romano-cat., 10 de confesiunea elvetică, 5 Israeliţĭ. Vorbescŭ numai românesce 20, numai ungaresce 6, amêndouĕ limbile 186, rom. şi nemţesce 3, tóte 3 limbile 17.

S'au presentatŭ la esamenulŭ de maturitate 11 absolutĭ de cl. VIII şi 4 corectorĭ; au eşitŭ: maturĭ cu bine 1, maturĭ 7, relegaţĭ pe 2 lunĭ 4, respinsŭ pentru totdéuna 1.

Cu stipendii — în sumă totală de 715 fl. — au fostŭ împărtăşiţĭ 13 scolarĭ; din beneficiulŭ de pâne au fostŭ împărtăşiţĭ 57 tinerĭ gimnasiştĭ gr. cat. şi alţĭ 9 tinerĭ gr. cat. dela scólele capitale. Beneficiulŭ de pâne constă: din interesele capitalului de 5000 fl., care aparţine fundaţiunei fericitului episcopŭ Samuilŭ Vulcanŭ; apoi din adausulŭ ce-lŭ dă diecesa gr. cat. oradană în totŭ anulŭ şi din fundaţiunea Jigaiană, din care au fost ajutoraţĭ cu pâne, respective banĭ, câte 30 cr. pe sĕptĕmână, 8 tinerĭ.

Societatea de lectură „Samuilŭ Vulcanŭ“ a avutŭ 28 membri ordinarĭ; s'au ţinutŭ 20 şedinţe ordinarie şi 2 estraordinarie, în carĭ s'au cetitŭ şi criticatŭ 18 operate, s'au declamatŭ 50 poesii. Cu ocasiunea aniversării morţii fostului Episcopŭ S. Vulcanŭ, întemeiătorulŭ gimnasiului, s'a ţinutŭ o şedinţă festivă publică, care a reuşitŭ bine şi a fostŭ fórte cercetată. Biblioteca stă din 204 cărţĭ românescĭ în 251 tomurĭ, ér archiva stă din 229 cărţĭ în diverse limbĭ. Averea în banĭ: 666 fl. 38 cr.

Ilustritatea Sa d-lŭ Episcopŭ Mihailŭ Pavelŭ, patronulŭ şi marele binefăcĕtorŭ alŭ gimnasiului, în 14 Septemvre a visitatŭ scólele cu deamĕruntulŭ, a ascultatŭ propunerile profesorilorŭ şi rĕspunsurile elevilorŭ, s'a informatŭ despre numĕrulŭ, limba maternă şi religiunea elevilorŭ, a visitatŭ museele şi tóte apartamentele institutului. Asemenea a visitatŭ institutulŭ şi consiliarulŭ r. şi directorulŭ superiorŭ alŭ districtului de învĕţămêntŭ, Fr. Petrovics, care se declară fórte mulţămitŭ, constatândŭ unŭ adevĕratŭ progresŭ, atâtŭ în instrucţiune, câtŭ şi în conducerea deprinderilorŭ de totŭ soiulŭ.

Venerabila matrónă, vĕduva gr. cat. Caterina Sohlich născ. Vass, a testatŭ pentru sporirea beneficiului de pâne tinerilorŭ gr. cat. 500 fl.

Pentru înmulţirea bibliotecei gimnasiale a dăruitŭ d-lŭ Iosifŭ Vulcanŭ mai multe opurĭ românescĭ de mare preţŭ; asemenea a dăruitŭ mai multe opurĭ mai mĕrunte şi d-lŭ Vasiliu Leşanŭ etc.

Inscrierile pentru anulŭ viitorŭ scol. se vorŭ face în 29, 30 şi 31 Augustŭ st. n. Didactrulŭ anualŭ 12 fl., scutiţĭ potŭ fi numai cei sĕracĭ. Taxa de primire pentru tinerii, carĭ intră în cl. I. şi carĭ merg dela alte gimnasii, e 2 fl. Nicĭ unŭ tinĕr nu va fi primitŭ până nu va arăta, că are manualele de scólă recerute.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS“.

(Serviciulŭ biuroului de coresp. din Pesta.)

Berlinŭ, 23 Iulie. „Kreuzzeitung“ declară faţă cu foile rusescĭ, că între Bismarck şi Waldersee nu esistă nicĭ unŭ contrastŭ.

Ḍiarele centrului şi cele engleze aiurézâ despre trecerea împĕrătesei vĕduve Augusta la catolicismŭ. In acéstă privinţă nu e adevĕratŭ nicĭ unŭ cuvêntŭ.

Hamburgŭ, 23 Iulie. Impĕratulŭ intenţionéză sĕ ţină cu monarchulŭ austriacŭ o paradă a flotei la Kiel.

Parisŭ, 23 Iulie. Sâmbătă comisiunea instructóre a senatului va propune suspendarea drepturilorŭ civile ale lui Boulanger, Rochefort şi Dillon, cu care e împreunată secvestrarea averii. Ministrulŭ de interne a destituitŭ 40 de funcţionarĭ ca compromişĭ în afacerea Boulanger.

Syra, 23 Iulie. *Insurgenţii din Creta au isgonitŭ autorităţile din Vamos şi Cidonia, şi au arsŭ archivele. Ţĕranii, cuprinşĭ de spaimă, se refugiază. Situaţiunea s'a înrĕutăţitŭ.*

Literatură.

„Amiculŭ Familiei“, ḍiarŭ beletristicŭ şi enciclopedicŭ-literarŭ cu ilustraţiunĭ; apare în Gherla la 1 şi 15 a fiă-cărei lunĭ în mărime de câte 2—3 cóle şi costă pe anŭ 4 fl., pentru România pe anŭ 10 francĭ. Anulŭ XIII. Proprietarŭ, redactorŭ şi editorŭ *N. F. Negruţiu.* — N-rulŭ 13 dela 1 Iulie conţine: Dr. Aurelŭ Mureşianu (textŭ şi portretulŭ); Multe florĭ (poesiă), de G. Simu; Cugetărĭ despre valórea şi desvoltarea caracterului (urmare), de Dr. Gr. Silaşi: Sosire şi plecare (poesiă), de Iosifŭ Popescu; Inelulŭ (novelă); Ultimulŭ dorŭ alŭ poetului Eminescu; Cântăréţa (novelă); Femeile (caracterisare); Proba de focŭ (comediă), prelucr. de Irina Sonea Bogdanŭ; Diverse (Monumetulŭ Canonicului Ioanŭ F. Negruţiu; Sânţirea Episcopului Popea; Parastasŭ pentru Bărnuţŭ etc. etc.); Glume (cu ilustraţiunĭ).

DIVERSE.

Butóie de hârtiă pentru bere. Americanii, după-ce au începutŭ sĕ fabrice róte de drumŭ de fere de hârtiă, scaune, cărămiḍĭ, etc. în curêndŭ vorŭ întrebuinţa şi butóie de bere, făcute din pastă de hârtiă (papier, maché). Unŭ fabricantŭ din New-York a şi căpĕtatŭ patentulŭ fabricaţiunei butóielorŭ de bere de hârtiă, carĭ nu lasă nimicŭ de dorită faţă de cele de lemnŭ. Elŭ întrebuinţéză la fabricarea pastei din hârtiă unŭ felŭ de érbă, care esistă în mare cantitate între Jersey City şi Newark, care pănă acuma nu era de locŭ întrebuinţată şi care se adaptéză admirabilŭ pentru acestŭ scopŭ. Unŭ altŭ întreprinḍĕtoriu a construitŭ o maşină, care, cu ajutoriulŭ a doi ómenĭ, póte fabrica ḍilnicŭ 800 de butóie. După-ce butóiele suntŭ scóse din forme, primescŭ prin o altă operaţiune o glasură antiseptică. Mulţĭ din fabricanţii de bere din America întrebuinţéză deja aceste butóie, carĭ suntŭ fórte bune şi pentru esportulŭ uleiurilorŭ. De observatŭ este, că aceste butóie suntŭ şi mai ieftine, se potŭ curăţi mai lesne şi suntŭ mai uşóre de transportatŭ ca cele de lemnŭ.

Fanatismŭ religiosŭ. Lângă Comoru, în Ungaria, este o mică comună, S-tu Petru; ér în curtea unui locuitorŭ de aicĭ o fântână, în giurulŭ căreia de mai multe sĕptĕmânĭ de ḍile umblă o întrégă cétă de pelerinĭ, carĭ au venitŭ sĕ ia apă din puţŭ, căcĭ s'a svonitŭ, că apa e sfântă, miraculósă, deóre-ce într'ênsa şéde sfânta fecióră Maria. Ĕtă cum s'a rĕspânditŭ svonulŭ, ce a atrasŭ lumea şi credinţa, că în puţŭ este fecióra Maria. Proprietarulŭ în una din ḍile a vĕḍutŭ, că strălucesce ceva în fundulŭ puţului. Elŭ chemă sĕ arete acésta şi vecinilorŭ sĕĭ. O femeiă din vecinĕtate uitându-se şi ea înpuţŭ, strigă de-odată: „Sfânta fecióră Maria!“ D'atuncĭ toţĭ vecinii credŭ, că în puţŭ e fecióra Maria. Proprietarulŭ puse atuncĭ o uşă pe puţŭ, pe uşă greutăţĭ ca sfânta fecióră sĕ nu mai ese afară. Scirea rĕspândindu-se însĕ prin satele vecine, din tóte părţile năvăliră ómenii bolnavĭ, şi desfăcură cu forţa uşa, scóseră apă sĕ bea şi sĕ se spele cu ea, ca sĕ se vindece. In satŭ lumea nu mai încăpea. Atuncĭ autoritatea comunală interveni pentru a opri aglomerarea. Cei veniţĭ însĕ se opuseră, bătură pe soldaţĭ şi asediară puţulŭ. Astfelŭ că aḍĭ nimenĭ nu mai póte sĕ oprescă, ca întregŭ judeţulŭ sĕ nu pelerineze la puţulŭ miraculosŭ, în fundulŭ căruia ei ḍicŭ că este sfânta Maria, pe care o păzescŭ cu mare sfinţeniă.

Mĕsurĭ contra asficsiei din căldură. Asficsiatulŭ se pune josŭ la unŭ locŭ rĕcorosŭ, i-se scotŭ hainele şi i-se frécă tare spinarea şi piciórele delaţ genunchĭ, ca sĕ se provóce reîntórcerea sângelui în periferiă. I-se dă cu lingura o bĕutură rĕcorósă, ca limonad, sĕu în lipsă de lămâi, apă, în care vor fi puse câte-va picăturĭ de oţetŭ, cu care se frécă puţinŭ şi fruntea bolnavulni. Décă nu va avé sudóre, i-se va uda capulŭ repetatŭ cu apă rece.

Cursulŭ pieţei Braşovŭ

din 23 Iulie st. n. 1889.

Bancnote românescĭ	Cump.	9.42	Vend.	9.45
Argintŭ românescŭ -	„	9.38	„	9.40
Napoleon-d'orĭ - - -	„	9.45	„	9.47
Lire turcescĭ - - -	„	10.65	„	10.70
Imperialĭ - - - -	„	9.65	„	9.70
Galbinĭ .	„	5.58	„	5.62
Scris. fonc. „Albina“ 6%	„	102.—	„	—.—
„ „ „ 5%	„	98.59	„	99.—
Ruble rusescĭ - - -	„	120.50	„	121.50
Discontulŭ - - - -	6½—8% pe anŭ.			

Cursulŭ la bursa de Viena

din 22 Iulie st. n. 1889.

Renta de aurŭ 4% - - - - - - -	100.—
Renta de hârtiă 5% - - - - - - -	95.15
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare -	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune) - -	100.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune) - -	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune) - -	112.70
Bonurĭ rurale ungare - - - - -	104.80
Bonurĭ cu clasa de sortare - - - -	104.80
Bonurĭ rurale Banatŭ-Timişŭ - - -	104.80
Bonurĭ cu cl. de sortare - - - -	104.80
Bonurĭ rurale transilvane - - - -	104.80
Bonurĭ croato-slavone - - - - -	105.—
Renta de argintŭ austriacă - - - -	84.75
Renta de aurŭ austriacă - - - - -	109.80
Losurĭ din 1860 - - - - - - - -	140.50
Acţiunile băncei austro-ungare - -	907.—
Acţiunile băncei de creditŭ ungar. -	317.50
Acţiunile băncei de creditŭ austr. -	304.25
Galbenĭ împĕrătescĭ - - - - - - -	5.64
Napoleon-d'orĭ - - - - - - - - -	9.47
Mărcĭ 100 împ. germane - - - - -	58.27½
Londra 10 Livressterlinge - - - -	119.15

Editorŭ şi Redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureşianu.

---

caldă de cultură românéscă şi cu direcţiune *latină*.

Renascerea italiană, atrăgêndŭ atenţiunea lumei asupra învĕţaţilorŭ şi literaţilorŭ italienĭ, universitatea polonă se grăbi a chiăma, ca profesorĭ numeroşĭ Italenĭ.

In şcolile jesuitice, şcóle numĕróse şi puternice, de asemenea veniră mulţĭ profesorĭ din Italia.

Acéstă împregiurare puse în contact pe Moldovenĭ cu Italienii... Imĭ închipuescŭ pe unŭ *Gr. Urechiă*, pe *Mironŭ* şi *Velcico Costinŭ*, grăindŭ românesce la aceste şcolĭ, cu alţĭ Moldovenĭ.

Profesorii italienĭ, audŭ o vorbă ce sémĕnă cu limba lorŭ propriă. Atenţiunea lorŭ e deşteptată şi apoi la rêndulŭ lorŭ deşteptă pe *Urechiă*, pe *Costinŭ* asupra indentităţii de origine a Românilorŭ cu Italienii.

Chiar şi mai târḍiu *Mironŭ Costinŭ* iubia sĕ stea la vorbă cu unŭ episcopŭ catolicŭ din ţéră pentru că era Italianŭ şi căcĭ îĭ grăia şi-lŭ entusiasma despre *latinitatea* originelorŭ Românilorŭ.

„Revista literară.“ (Va urma.)

Nr. 4480—1889.

PUBLICAȚIUNE.

La unŭ câne, împușcatŭ în Dĕrste în 19 a lunei c., care a mușcatŭ ómenĭ, cânĭ și alte animale domestice, s'a coupatatŭ medicalminte turbarea. Pe basa stoinărei comisiunei medicale se dispune în sensulŭ §-lui 188 alŭ art. de lege VII din 1888 ca toțĭ cânii afiătorĭ pe teritorulŭ orășenescŭ, sĕ se țină *în decursŭ de 40 dile* legațĭ, sĕu fiindŭ provĕduțĭ cu botniță, prin carea sĕ se împedece mușcarea, sĕ se conducă cu fringhia.

Cânii carĭ umblă liberĭ se vorŭ prinde de călău și se vorŭ ucide îndată.

In sensulŭ §-lui 102 alŭ art. de lege XL din 1879 se provócă mai departe fiăcare, ca asupra acelorŭ cânĭ sĕu animale de casă, carĭ dau semne de turbare, sĕu la carĭ se observă simptóme, din carĭ se póte conchide turbarea, — sĕ facă imediatŭ arătare subscrisului căpitanatŭ, pedepsindu se la casŭ contrariu întrelăsarea acestei arătărĭ conformŭ legei.

Brașovŭ, în 19 Iulie 1889.

Căpitanatulŭ orășenescŭ.

Avisŭ d-lorŭ abonațĭ!

Rugăm pe d-nii abonațĭ ca la reînoirea prenumerațiunei sĕ binevoiască a scrie pe cuponulŭ mandatului postalŭ și numerii de pe fășia sub care au primitŭ diarulŭ nostru până acuma.

Totodată facemŭ cunoscutŭ tuturorŭ D-lorŭ abonațĭ, că mai avemŭ din anii trecuțĭ numerĭ pentru complectarea colecțiunilorŭ „Gazetei“, precum și câteva întregĭ colecțiunĭ, pentru carĭ se potŭ adresa la subsemnata Administrațiune în casŭ de trebuință.

Domnii, ce se abonéză din nou, sĕ binevoiască a scrie adresa lămuritŭ și sĕ arate și posta ultimă.

Administraț. „Gaz. Trans“.

A. Plecarea postelorŭ.

a) Dela Brașovŭ la *Rĕșnovŭ-Zĕrnescĭ-Branŭ*: 12 óre 30 m. după amédĭ
b) „ „ „ *Zizinŭ:* 4 óre după amédĭ.
c) „ „ în *Sĕcuime* [S Georgĭ]: 1 óră 30 minute nóptea..
d) „ „ la *Făgărașŭ:* 4 óre diminéța.
e) „ „ la *Săcele:* 4 óre diminéța.

B. Sosirea postelorŭ:

a) Dela *Rĕșnovŭ-Zĕrnescĭ-Branŭ* la Brașovŭ: 10 óre înainte de amédĭ
b) „ *Zizinŭ* la Brașovŭ: 9 óre a. m.
c) Din *Sĕcuime* la Brașovŭ: 6 óre séra.
d) „ *Făgărașŭ* la Brașovŭ: 2 óre diminéça.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe liniele orientale ale căii ferate de statŭ r. u. valabilŭ din 1 Iunie 1889.

Budapesta—Predealŭ

	Tren de persóne	Trenŭ accelerată	Trenŭ omnibus	Trenŭ mixt
Viena	11.—	8.—		
Budapesta	8.31	2.—	3.10	6.10
Szolnok	11.20	4.05	7.22	9.28
P. Ladány	2.22	5.46	5.52	11.38
Oradea-mare	4.18	7.01	8.46	1.51
		7.11	9.18	2.11
Várad-Velencze			9.27	2.19
Fugyi-Vásárheli			9.44	2.32
Mezö-Telegd		7.41	10.21	2.55
Rév		8.16	11.38	3.38
Bratca			12.16	4.01
Bucia			12.54	4.23
Ciucia		9.05	1.57	4.49
Huiedin		9.35	3.11	5.31
Stana			3.40	5.40
Aghiriș			4.15	6.12
Ghirbĕu			4.36	6.24
Nădĕșel			4.58	6.38
Clușiu		10.35	5.26	6.56
	11.02			7.15
Apahida	11.23			7.48
Ghiriș	12.44			9.13
Cucerdea	1.27			10.04
Uióra	1.34			10.12
Vințulu de susŭ	1.42			10.19
Aiud	2.07			10.45
Teiușŭ	2.26			11.34
Crăciunelŭ	3.11			12.11
Blașiu	3.24			12.29
Micăsasa	3.54			1.10
Copșa mică	4.09			1.30
Mediașŭ	4.39			2.14
Elisabetopole	5.11			2.54
Sighișóra	5.45			3.35
Hașfaleu	6.12			4.07
Homorodŭ	7.32			5.54
Ágostonfalva	8.17			6.39
Apatia	8.37			7.13
Feldióra	9.06			7.45
Brașovŭ	9.45			8.32
	1.55	5.32		
Timișŭ	2.53	6.15		
Predealŭ	3.28	6.47		
Bucurescĭ	9.35	11.50		

Predealŭ—Budapesta

	Tren de persóne	Trenŭ accelerată	Trenŭ mixt	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ			7.30	*)
Predealŭ		4.40	1.14	5.03
Timișŭ		9.12	1.45	6.22
Brașovŭ	—.—	9.41	2.32	7.23
	4.54	10.17	7.07	
Feldióra	5.37		7.44	
Apața	6.15		8.09	
Ágostonfalva	6.43		8.29	
Homorodŭ	7.31		9.07	
Hașfalĕu	9.09		10.34	
Sighișóra	9.33		10.46	
Elisabetopole	10.02		11.09	
Mediașŭ	11.04		11.35	
Copșa mică	11.24		12.19	
	11.39		11.59	
Micăsasa	11.57		12.15	
Blașiu	12.30		12.43	
Crăciunelŭ	12.45		12.55	
Teiușŭ	1.13		1.07	
Aiudŭ	2.18		2.11	
Vințulŭ de susŭ	2.48		2.33	
Uióra	2.56		2.40	
Cucerdea	3.14		2.46	
Ghirișŭ	4.01		3.27	
Apahida	5.28		4.47	
Clușiu	5.56		5.08	
	6.45	5.32		8.—
Nădășelŭ	7.06			8.36
Gîhrbău	7.22			9.02
Aghireșŭ	7.37	6.11		9.32
Stana	8.03			10.11
B. Huiedin	8.24	6.43		10.51
Ciucia	9.04	7.12		12.16
Bucia	9.20			12.50
Bratca	9.37			1.19
Rév	9.55	7.51		2.—
Mezö-Telegd	10.20	8.17		3.04
Fugyi-Vásárheli	10.47			3.36
Várad-Velencze	10.57			3.52
Oradea-mare	11.04	8.42		4.03
	11.19	8.47	10.50	4.47
P. Ladány	1.19	10.08	1.33	7.30
Szolnok	3.31	11.51	3.29	11.51
Budapesta	6.30	1.55	7.45	9.55
Viena	1.40	7.15	6.05	

*) Comunică numai în fiecare Vinerĭ.

B.-Pesta-Aradŭ-Teiuș

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.	Trenŭ de pers.
Viena		11.—	3.40
Budapesta		7.40	9.30
Szolnok		10.42	12.38
Aradŭ		3.53	5.36
	2.17	4.29	6.06
Glogovațŭ	2.37	4.41	6.18
Gyorok	3.37	5.05	6.43
Paulișŭ	4.05	5.17	6.55
Radna-Lipova	4.27	5.38	7.14
Conop		6.05	7.46
Bĕrzava		6.23	7.57
Soborșinŭ		7.20	8.42
Zamŭ		7.55	9.11
Gurasad.		8.26	9.39
Ilia		8.47	9.55
Branicica		9.11	10.13
Deva		9.42	10.37
Simeria (Piski)		9.59	10.53
Orăștia		11.—	11.39
Șibotŭ		11.29	12.01
Vințulŭ de josŭ		12.02	12.29
Alba-Iulia	8.55	12.19	12.45
Teiușŭ	9.54	1.06	1.24

Teiuș-Aradŭ-B.-Pesta

	Trenŭ mixt	Trenŭ de pers.	Trenŭ mixt
Teiușŭ	11.24	3.—	1.42
Alba-Iulia	11.59	3.34	2.32
Vințulŭ de josŭ	12.30	4.10	
Șibotŭ	1.01	4.43	
Orăștia	1.32	5.13	
Simeria (Piski)	2.03	5.47	
Deva	2.52	6.27	
Branicĭca	3.23	6.54	
Ilia	3.55	7.20	
Gurasada	4.08	7.32	
Zamŭ	4.44	8.03	
Soborșinŭ	5.30	8.38	
Bĕrzava	6.27	9.27	
Conopŭ	6.47	9.46	
Radna-Lipova	7.28	10.20	5.35
Paulișu	7.43	10.34	6.01
Gyorok	7.59	10.50	6.44
Glogovaț	8.28	11.16	7.25
Aradŭ	8.42	11.30	7.44
	9.20	12.05	
Szolnok	2.22	5.10	
Budapesta	6.—	8.15	
Viena	1.40	6.05	

Copșa-mică—Sibiiu

Copșa-mică		2.05	4.35
Șeica mare		2.38	5.05
Lómneșŭ		3.22	5.46
Ocna	8.—	3.46	6.17
Sibiiu	8.35	4.18	6.40

Sibiiu-Copșa-mică

Sibiiu	2.30	9.10	9.50
Ocna	3.04	9.37	10.14
Lómneșŭ		10.05	10.40
Șeica mare		10.40	11.10
Copșa-mică		11.09	11.35

Cucerdea-Oșorheiu-Reghinulŭ săsescŭ

Cucerdea	3.05	10.20	3.25
Cheța	3.35	10.50	3.58
Ludoșŭ	3.51	11.11	4.15
M.-Bogata	4.06	11.20	4.41
Iernutŭ	4.43	11.57	5.28
Sânpaulŭ	4.58	12.12	5.44
Mirașteu	5.21	12.36	6.08
Oșorheiu	5.40	12.55	6.27
	6.—	4.58	—
Reghinul-săs.	7.35	7.—	

Reghinulŭ săsescŭ-Oșorheiu-Cucerdea

Reghinul-săs.		8.25	8.—
Oșorheiu		10.—	9.49
	6.45	12.15	10.20
Mirașteu	7.05	12.35	10.39
Sânpaulŭ	7.28	12.58	11.02
Iernutŭ	7.50	1.19	11.23
M. Bogata	8.23	1.49	11.53
Ludoșŭ	8.31	2.02	12.06
Cheța	9.12	2.18	12.22
Cucerdea	9.44	2.46	12.50

Simeria (Piski)-Petroșenĭ

Simeria	6.47	11.54
Streiu	7.40	12.37
Hațegŭ	8.51	1.28
Pui	10.02	2.23
Crivadia	11.02	3.11
Banița	11.50	3.53
Petroșeni	12.30	4.25

Petroșenĭ-Simeria (Piski)

Petroșeni	9.36	4.26
Banița	10.17	5.12
Crivadia	10.58	5.55
Pui	11.42	6.41
Hațegŭ	12.23	7.26
Streiu	1.12	8.14
Simeria	1.51	8.50

Aradŭ—Timișóra

Aradŭ	6.12	4.12
Aradulŭ nou	6.36	4.38
Németh-Ságh	7.01	5.01
Vinga	7.30	5.29
Orczifalva	7.55	5.47
Merczifalva	8.13	6.04
Timișóra	9.04	6.50

Timișóra—Aradŭ

Timișóra	6.25	1.15
Merczifalva	7.19	2.04
Orczifalva	7.46	2.26
Vinga	8.15	2.56
Németh-Ságh	8.36	3.13
Aradulŭ nou	9.11	3.51
Aradŭ	9.27	4.05

Simeria (Piski)-Unied.

Simeria (Piski)	2.18
Cerna	2.39
Uniedóra	3.08

Ghirișŭ—Turda

Ghirișŭ	9.33	4.19
Turda	9.54	4.40

Turda—Ghirișŭ

Turda	8.29	3.19
Ghirișŭ	8.50	3.40

Unied.-Simeria (Piski)

Uniedóra	9.30
Cerna	9.56
Simeria	10.15

Murĕșŭ-Ludoșŭ-Bistrița

Murĕșŭ-Ludoșŭ	4.30
Țagŭ-Budatelecŭ	7.27
Bistrița	11.—

Bistrița-Murĕșŭ-Ludoșŭ

Bistrița	3.—
Țagŭ-Budatelecŭ	6.49
Murĕșŭ-Ludoșŭ	9.35

Sighișóra—Odorheiu

Sighișóra	6.05
Odorheiu	9.12

Odorheiu—Sighișóra

Odorheiu	6.—
Sighișóră	8.56

Notă: Numerii încuadrațĭ cu linii gróse însemnéză órele de nópte.

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașovŭ.